

RETROSPECTIVĂ | România încheie anul 2024 cu perspectiva negativa

România încheie anul 2024 cu perspectiva negativa si risca sa alunece înspre statutul de tara nerecomandata pentru investitii. Primul semnal în acest sens a venit la jumatatea lunii decembrie, când agentia de evaluare financiara Fitch Ratings a decis sa modifice la negativa perspectiva ratingului de tara al României, deschizând astfel posibilitatea ca, la urmatoarea evaluare, calificativul sa fie coborât la junk.

Într-o analiza a economiei românești, care a venit cu aproximativ doua luni mai devreme decât programul oficial, agentia de rating a explicat ca revizuirea perspectivei reflecta incertitudinile politice, care afecteaza perspectivele fiscale, un Parlament mai divizat, precum si majorarea datoriei publice si a deficitului bugetar. Potrivit institutiei, incertitudinile politice au ajuns la un nivel ridicat si probabil ele vor avea un efect advers semnificativ asupra consolidarii fiscale.

"Trebuie sa înțelegem ca avem o problema cu bugetul, dar una uriasa. Avem o problema de credibilitate în fata finantatorilor internationali. Institutiile care fac aceste aprecieri ne împing în junk mâine-poimâine. Avem o problema de credibilitate în fata aliatilor nostri, atât în Alianta Nord-Atlantica, cât si în Uniunea Europeana si avem de facut si alegeri prezidentiale", a atras atentia recent, presedintele UDMR, Kelemen Hunor

Bugetul pentru anul în curs, construit initial pe un deficit de 5% din PIB, este pe cale sa se închida în dezechilibru semnificativ, deficitul urmând sa treaca de 8% din produsul intern brut, o cifra care nu a mai fost depasita decât în anul pandemiei, 2020, când soldul negativ a fost de 9,5% din PIB.

Primul semnal privind depasirea tintelor din buget a venit în primavara acestui an chiar de la un reprezentant al Ministerului Finantelor, secretarul de stat Alin Marius Andries, care a avertizat ca presiunea pe cheltuieli este una foarte mare în acest an, care este unul electoral atât la nivel european, cât mai ales la nivelul României.

"Deficitul bugetar pentru anul 2024, conform Legii bugetului de stat, este 5%. Cu totii cunoastem ca, fiind un an electoral, atât la nivel european, dar mai ales la nivelul României, când avem toate alegerile în anul 2024, presiunea pe cheltuieli este una foarte mare. Dupa cum stiti, anul trecut, la nivelul Guvernului, s-a adoptat un set de masuri din perspectiva fiscala, care a mers pe trei paliere: pe de o parte introducerea unor noi taxe, pe de alta parte eliminarea unor facilitati si în al treilea rând masuri care sa conduca la cresterea capacitatii institutionale a ANAF si la o mai buna colectare. Și anul acesta punem accent în special pe acestea", a mentionat Alin Marius Andries, la o conferinta în luna mai.

Dupa datele publicate pentru jumatatea anului, care au indicat un deficit bugetar de 3,6% din PIB, Consiliul Fiscal a avertizat, pentru prima data, ca exista riscul ca soldul negativ sa se îndrepte catre 8% având în vedere costurile generate de noua lege a pensiilor si cresterile de salarii din sectorul public.

"Executia bugetara pe primele sase luni ale anului 2024 a consemnat un deficit de 3,6% din PIB, cu aproape 1,3 pp mai mare fata de aceeași perioada a anului anterior, determinat de cresterea accentuata a cheltuielilor bugetare, care a fost partial contrabalansata de dinamica peste asteptari a veniturilor bugetare. Evaluarea CF de la momentul opiniei asupra proiectului de buget plasa deficitul cash pe anul în curs în jurul valorii de 6,4% din PIB. Pornind de la executia bugetara pe primele sase luni si alte date, CF considera ca deficitul va depasi probabil 7% din PIB în acest an, existând riscul sa se îndrepte catre 8% din PIB. Aceasta si deoarece noua lege a pensiilor si cresterile salariale acordate în sectorul public vor genera costuri suplimentare în a doua jumatate a lui 2024, iar sezonalitatea executiei bugetare este caracterizata de concentrarea unor categorii de cheltuieli în ultimele luni ale anului", se mentiona într-un raport al Consiliului Fiscal.

Consiliul Fiscal trage un semnal de alarma cu privire la datoria publica

De asemenea, CF atragea atentia asupra faptului ca si datoria publica a crescut pentru al doilea prag de alerta prevazut de Legea Responsabilitatii Fiscal Bugetare, urcând la 51,6% din PIB la finalul lunii martie.

În aceste conditii, presedintele CF, economistul Daniel Daianu, a explicat ca ajustarea bugetului public nu se poate face numai pe parte de cheltuieli, având în vedere presiuni viitoare pe bugetul public (aparare, educatie, sanatate publica, etc.). Potrivit acestuia, cresterea de venituri bugetare nu se poate rezuma la o colectare de taxe si impozite mai buna, ci reclama si schimbari în regimul fiscal.

"Nivelul extrem de scazut al veniturilor fiscale (26-27 la suta din PIB, inclusiv contributi) este rezultat si al unui regim fiscal ce a favorizat evaziunea si evitarea platilor de taxe si impozite (tax avoidance); a favorizat practici rele ca includerea de cheltuieli personale în cheltuielile firmelor, plata de salarii la negru. Au fost comise greseli flagrante în regimul fiscal cu ani în urma, când reduceri de TVA au condus la diminuare de venituri fiscale de circa 4% din PIB. De aici cresterea contributiilor sociale pentru a se compensa pierderea de venituri. Un rezultat este ca munca a devenit relativ suprataxata fata de capital. Afirmatia unora ca România este "suprataxata" este neavenita. Exista însa o rezistentă mare la corectarea deficitului bugetar, întrucât aceasta echivaleaza cu o diminuare a absorbtiei interne, a consumului, a unor venituri. Fapt este ca bugetul public se împrumuta prea mult, ca deficitul de cont curent este prea mare (în jur de 7% din PIB) si are finantare prin împrumuturi externe în jur de 50%", se arata în editia din august a Raportului Romania-Zona Euro Monitor, coordonat de Daniel Daianu.

Totodata, potrivit analistilor economici, cresterile semnificative de salarii în sectorul public, de 20%, majorarea salariului minim si cresterea substantiala a pensiilor au lasat mai multi bani pentru consum, fapt care a dezechilibrat balanta externa.

Amnistia de toamna

În aceste conditii, la început de toamna, în septembrie, Guvernul propune o iertare de datorii pentru firme si persoane fizice, cu scopul declarat de a îmbunatati colectarea si a sustine mediul de afaceri.

"Pentru contribuabilii persoane juridice s-a aprobat anulara accesoriilor în procent de 100% din valoarea acestora, respectiv accesoriile însemnând dobânzi, penalitati de întârziere si penalitati de nedeclarare. Aici, dupa cum de asemenea se cunoaste din spatiul public, discutam de 330.000 de contribuabili persoane juridice cu un debit restant de 32,4 miliarde de lei, iar pentru contribuabilii persoane fizice avem de asemenea înregistrati cu debite restante la 31 august 2024 un numar de 848.000 de contribuabili cu o valoare de 39,2 miliarde lei. (...) Dupa cum de asemenea se cunoaste din spatiul public, avem, în functie de valoarea creantelor, facilitatile fiscale,

respectiv daca aceste creante, respectiv datorii înregistrate la buget sunt pâna în 5.000 lei, anularea accesoriilor este în procent de 100%, iar de asemenea, din obligatiile bugetare principale, avem anularea în procent de 50%. Daca debitul înregistrat este de peste 5.000 lei, atunci anularea obligatiilor principale este în procent de 25%", a precizat seful de la Finante, Marcel Bolos, dupa sedinta Executivului în care s-a aprobat amnistia fiscala.

Estimarile ministrului Finantelor de la acea vreme au indicat ca aceste masuri care privesc îmbunatatirea colectarii creantelor bugetare ar putea aduce la buget 7,9 miliarde de lei.

Guvernul a adoptat în septembrie prima si singura rectificare bugetara din acest an, care a urcat deficitul bugetar cu 1,9 puncte procentuale, de la 5% la 6,9% din PIB, o tinta care, potrivit economistilor, era mai apropiata de realitate.

"Majorarea deficitului bugetar cu 1,94 puncte procentuale, pâna la 6,94% din PIB, corespunde noii realitati economice. Este o decizie avuta în vedere în piata înca din vara acestui an. Chiar daca este vorba de o majorare a deficitului bugetar, câtã vreme fundamentul este unul de natura investitionala putem spune ca decizia este benefica. Din câtã am înteles este vorba de investitii în sectoare esentiale precum sanatate, educatie, transporturi si dezvoltare regionala. Investitiile primenesc proiectiile de PIB potential si este de asteptat sa vedem în viitor o consolidare a nivelului de trai. Trebuie însã sa fim consecventi", a declarat Florian Libocor, economistul sef al BRD, în luna septembrie a acestui an.

La rândul sau, Lucian Anghel, director general adjunct Libra Internet Bank, sustine ca este foarte important ca investitiile publice sa ramâna pe lista de prioritati în acest an, întrucât cresterea sectorului constructiilor depinde de lucrarile de infrastructura. Acest sector genereaza 6-7% din PIB în România.

În conditiile unui deficit bugetar mult peste tinta de la începutul anului, mediul de afaceri asteapta pentru anul urmator o terapie de soc pentru reducerea soldului negativ, adica "taxe surprinzatoare impuse sectorului privat", dupa cum a explicat Radu Burnete, director executiv al Confederatiei Patronale Concordia, într-un interviu pentru Reuters.

Economistii avertizeaza, totodata, ca masurile care ar trebui luate pentru reducerea deficitului nu trebuie axate însã doar pe reducerea cheltuielilor. O crestere a încasarilor este extrem de necesara într-o tara care are cele mai scazute venituri bugetare raportat la PIB si care se afla pe ultimul loc în ceea ce priveste eficienta colectarii TVA.

"Un plan bugetar-structural pe 7 ani are sens, date fiind dimensiunea deficitului si impactul reformelor structurale. Corectia nu se poate realiza în mod covârsitor prin reduceri de cheltuieli; este nevoie de o crestere importanta a veniturilor bugetare (fiscale), inclusiv prin modificari în regimul fiscal, de reducerea drastica a decalajului la colectarea TVA, extinderea bazei de impozitare, combaterea evaziunii fiscale si a optimizarilor fiscale. CF a mentionat frecvent ca România are printre cele mai joase venituri fiscale (inclusiv contributi) din UE - în jur de 26-27% din PIB. Este un nivel complet inadecvat având în vedere presiunile tot mai mari asupra bugetului, ce deriva din efecte ale schimbarilor climatice (vezi si inundatiile din acest an), nevoia de a investi mai mult în educatie si sanatate, aparare, infrastructuri fizice si de a crea spatiu fiscal", se arata în opinia CF din septembrie cu privire la proiectul de rectificare bugetara.

Pe de alta parte, în toamna, România a obtinut acordul Comisiei Europene pentru un program pe sapte ani de reducere a deficitului bugetar. Țara se afla, din 2020, în procedura de deficit excesiv.

În planul de ajustare cu care autoritatile de la Bucuresti au mers la Bruxelles sunt trecute mai multe masuri. Pentru cresterea veniturilor se au în vedere îmbunatatirea colectarii, implementarea proiectelor de digitalizare, a modulelor de combatere a evaziunii fiscale, dar si de îmbunatatire a cadrului legislativ destinat insolventei. Totodata, se estimeaza ca reforma fiscala din 2024 are un impact estimat la 1,1% din PIB. Astfel, în perioada

2024-2026 veniturile bugetare curente sunt estimate sa creasca de la 29,6% din PIB în anul 2024, la 30,5% din PIB în anul 2025, pentru ca în anul 2026 acestea sa ajunga la 31% din PIB.

"Impactul semnificativ asupra veniturilor curente îl are reforma fiscala cu un impact bugetar estimat la cel puțin 1,1% din PIB pentru anul 2025, net de impactul majorarii plafonului neimpozabil pentru veniturile din pensii, împreuna cu îmbunatatirea colectarii +0,5% din PIB pentru perioada de prognoza", se subliniaza în proiectul cu care România a mers la Comisia Europeana.

Pe partea de cheltuieli bugetare se au în vedere mai multe ipoteze, printre care o puternica moderare a cresterii cheltuielilor de personal, introducerea indicatorilor de performanta în domeniul salarizarii, restructurarea sistemului de facilitati acordate anumitor categorii de personal din sectorul public. Astfel, cheltuielile totale sunt estimate sa atinga un maxim în anul 2025, de 41,2% din PIB, în principal pe seama cresterii investitiilor publice la un nivel record, estimat la 7,9% din PIB. Ulterior, ponderea cheltuielilor se reduce gradual pâna la nivelul de 35,9% din PIB la finalul orizontului de prognoza.

Estimarile privind ponderea datoriei publice în PIB indica o evolutie ascendenta pâna în anul 2029 (62,6% din PIB), corespunzatoare perioadei de implementare a reformelor si a proiectelor de investitii, inclusiv a celor realizate în cadrul Planului National de Redresare si Rezilienta, urmata ulterior de o evolutie descendenta ca urmare a consolidarii fiscale mai accentuata în termeni de deficit ESA, cu încadrarea sub pragul de 60% din PIB pâna la finalul orizontului de analiza.

Concomitent cu ajustarea deficitului bugetar, se va reduce gradual si deficitul contului curent al balantei de plati, la 5,6% la nivelul anului 2028, respectiv cu 2,1 puncte procentuale în PIB comparativ cu anul 2024.

Daniel Daianu avertizeaza ca România nu trebuie sa mizeze pe rabdarea pietelor financiare

În editia din decembrie a Raportului România - Zona Euro Monitor, intitulata "Incertitudini sporite de contextul general tot mai complicat", Daniel Daianu subliniaza, o data în plus, ca situatia fiscal-bugetara este grava si avertizeaza asupra faptului ca pietele "vor fi nervoase" în anii ce vin pe fondul cresterii datoriilor publice si a deficitelor bugetare în lume, astfel ca asa-numitele sudden stops (blocaje subite de finantare) nu sunt de neimaginat. De aceea, consolidarea este necesara, a explicat economistul citat.

Potrivit acestuia, în pofida progreselor economice din ultimele doua decenii (exemplu fiind venitul/locuitor care a ajuns la circa 80% din media UE la paritatea puterii de cumparare), probleme mari persista: proeminent este dezechilibrul bugetar foarte mare, la care se adauga cel din balanta contului curent. Daniel Daianu considera ca în 2024 deficitul de cont curent este probabil sa treaca de 8% din PIB, depasind deficitul bugetar.

"Avem aici o situatie aparent stranie, fiindca adâncirea deficitului de cont curent are loc în conditiile unei încetiniri a economiei - cresterea reala a PIB în acest an fiind probabil în jur de 1,5 la suta. Mare parte din cresterea cererii interne (stimulata de crestere de pensii si venituri/salarii) a fost acoperita de importuri. Discrepanțe mari ramân între mediul urban si cel rural", a explicat sursa citata.

Mai mult, acesta crede ca România nu trebuie sa mizeze pe rabdarea pietelor financiare.

"Perioada solicitata de ajustare a deficitului bugetar pe o perioada de 7 ani are temei, dar prezinta riscuri. Nu trebuie sa se mizeze pe rabdarea pietelor financiare sine die, fie România stat membru al UE. Iar România nu face parte din zona euro existând deci risc valutar. Daca ajustarea bugetara nu va fi credibila va exista presiune pe moneda nationala, pe Leu, cu posibile iesiri de capital din tara. Iar instabilitatea politica în tara poate accentua o reactie adversa a pietelor financiare. Trebuie sa avem în vedere ca PNRR se termina în 2026, ceea ce înseamna resurse bugetare mai putine, iar CE doreste ca bugetul UE sa aloce mai multi bani pentru aparare si inovare,

decarbonizare, ceea ce ar afecta resursele pentru politica de coeziune. România trebuie să aibă o economie în care să se investească mai mult din resurse interne, publice și private. Totodată, trebuie să capitalizăm cât mai bine apartenența la Uniune și scutul de securitate reprezentat de NATO. România are nevoie de un buget robust, de venituri fiscale mai mari, care să finanțeze bunuri publice de bază - educație, sănătate, apărare, o politică industrială, admitând că există resurse în acest scop, atenuarea discrepantelor economice interne. Cheltuielile bugetare să fie făcute cu discernământ. Intrarea deplină în spațiul Schengen este de salutat, iar perspectiva aderării la OCDE este de bun augur", a mai notat Daniel Daianu.

După primele zece luni ale anului, deficitul bugetar a urcat la 6,19% din PIB, de la 5,44% din PIB la noua luni, respectiv 3,91% din PIB în perioada similară a anului trecut, potrivit celor mai recente date publicate de Ministerul Finanțelor.

Începând din aprilie 2020, România se afla în procedura de deficit excesiv (PDE), în condițiile depășirii, în anul 2019, a limitei de 3% pentru deficitul bugetar, stabilită în cadrul Pactului de stabilitate și creștere (PSC). Conform recomandării Consiliului UE din iunie 2021 România trebuia să iasă din procedura de deficit excesiv până cel târziu în 2024.